

УДК 343.85

О. Шеремет

FORMATION OF SOCIAL VALUES AS THE TASK OF LOCAL AUTHORITIES IN COMBATING CRIME

О.С. Шеремет

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального права
Класичний приватний університет
м. Запоріжжя*

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ЯК ЗАВДАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУ- ВАННЯ У ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Актуальність теми дослідження. Народовладдя – це сутність кожної демократичної держави. Невипадково найбільш розвинуті демократичні країни все частіше акцентують увагу на необхідності залучення суспільства до вирішення важливих питань життєдіяльності держави – політичних, економічних, соціальних. Так, Дональда Трамп у своїй інавгураційній промові пообіцяв повернути владу американського народу, заново побудувати Америку і завжди ставити її інтереси на перше місце. Зокрема, він констатував: «Сьогодні ми не просто передаємо владу від однієї адміністрації іншій, і не від однієї партії іншій. Сьогодні ми передаємо владу від Вашингтону вам – народу. У серці цього руху – віра в те, що призначення нації – служити своєму народові. Це справедливі і розумні вимоги добрих людей і добросчесного суспільства» [1].

У ст. 5 Конституції України зазначається, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та місцевого самоврядування [2]. Саме так можна відзначити актуальність питання стосовно діяльності органів місцевого самоврядування за всіма напрямками та їх ключову роль у суспільному житті.

Події останнього часу показують стрімке зростання злочинності. Як не прикро це відзначати, але зараз правоохоронна система самотужки не в змозі не тільки проводити дієві запобіжні заходи, а й активно протидіяти злочинам. Саме тому нами постійно наголошується на необхідності співпраці правоохоронців з представниками місцевої влади. Більш того, на цьому етапі органи

місцевого самоврядування могли б частину функцій із запобігання злочинам виконувати самостійно, зокрема закласти основу у формування соціальних цінностей в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми протидії злочинності викликають жваві дискусії серед науковців, практичних працівників правоохоронних органів і суду, а також пересічних громадян. Зазначеним проблемам присвячені праці вітчизняних та іноземних вчених, а саме: О. Бандурки, В. Батиргарєєвої, В. Голіни, Б. Головкина, В. Грищука, І. Даньшина, С. Денисова, О. Джужи, А. Долгової, В. Ємельянова, А. Закалюка, О. Кальмана, Н. Крісті, М. Корнієнка, О. Костенка, В. Кудрявцева, Х. Курі, О. Литвака, О. Литвинова, В. Лунєєва, О. Мартиненка, М. Мельника, А. Музики, Дж. Ньюмана, П. Фріса, В. Шакуна та ін.

Вітчизняні науковці зазвичай надають кримінально-правову, кримінологічну, кримінально-виконавчу характеристики злочинів та вказують напрямки запобігання. Іноземні фахівці визначають злочин як аномалію [3; 4; 5], а у деяких випадках як хворобливий стан [6]. У зв'язку з цим запобігання злочинам вони розглядають і як боротьбу зі злочинністю, і як хворобу суспільства. Загалом, більшість науковців дотримуються позицій, за якими запобігання злочинності повинно починатися з формування соціально-ціннісної сфери особистості (в сім'ї, навчальному закладі, на виробництві тощо). Певна річ, що важливу роль у вирішенні цього завдання повинні відігравати органи місцевого самоврядування.

Метою статті є висвітлення ролі органів місцевого самоврядування у формуванні ціннісно-нормативної системи, потрібної для стабільності суспільства, а також визначення завдань місцевої влади щодо формування ціннісних орієнтацій, установок, життєвих цілей у молоді, що надасть можливість планувати майбутнє, регулювати соціальну поведінку.

Основні результати дослідження. Як відомо, сукупність найважливіших цінностей і норм поведінки всіх членів суспільства є підставою його консолідації. Зміни, які сьогодні переживає наш народ, стосуються насамперед свідомості людей, яка реалізується через їхню участь у політичному, соціально-економічному і громадському житті держави та суспільства. Особливо людству треба усвідомлювати, що з розвитком цивілізації необхідно підтримувати гуманізм, лібералізацію, демократизацію міжособистісних відносин, до кожної особистості проявляти толерантне ставлення, яке гідне поваги та буде заслуговувати на підтримку. Людство повинно знайти для свого подальшого удосконалення оптимальні позитивні відправні, позбутися ненависті, ворожнечі, синдрому переслідування, йти від шляху руйнації до шляху розбудови. На жаль, сьогодні ми щоденно спостерігаємо політичні, економічні і соціальні негаразди.

Занепокоєно суспільство і зростанням суспільно небезпечних діянь, що підштовхує до серйозних пошуків боротьби зі злочинністю, особливо на фоні процесів глобалізації. Проте для втілення у життя європейської доктрини права, а також міжнародних та європейських стандартів необхідно вирішити цілу низку важливих проблем. Насамперед, на нашу думку, мова повинна йти про забезпечення стабільності ціннісно-нормативної системи суспільства.

Адже первинною ознакою нестабільного суспільства є руйнування саме ціннісно-нормативної системи.

У зв'язку з тим, що нами розглядаються кримінологічні проблеми запобігання злочинам, а не філософське чи психолого-педагогічне розуміння ціннісно-нормативної системи, варто зазначити, що більшість науковців зосереджується на трьох групах цінностей – духовних, соціальних та матеріальних [7; 8; 9]. В тих чи інших аспектах ці групи цінностей досліджувались, наприклад, як 1) цінності адаптації, що відображають спрямованість на фізичну або економічну безпеку; 2) цінності соціалізації, зумовлені орієнтацією на інших людей; 3) цінності індивідуалізації, що відображають спрямованість на розвиток і самоактуалізацію [10].

З кримінологічних позицій необхідно підкреслити, що саме ціннісно-нормативна система стабільного суспільства регулює соціальну поведінку особи, формує ціннісні орієнтації, установки, життєві цілі. Особливо це важливо для молоді, яка має можливість не тільки планувати своє майбутнє, а й визначити значущі моральні принципи, ідеали й установки.

Сьогодні в центрі уваги органів місцевого самоврядування першочерговими є питання впливу загальної атмосфери, що склалася в суспільстві, на формування моральної сфери молодого покоління. Передусім мова має йти про соціальні конфлікти загального плану, які можуть бути джерелом злочинів (наприклад, соціальна несправедливість і нерівність). Нами вже відмічались проблеми, з якими стикається не тільки молода людина, а й більшість українського населення [11], але вважаємо доцільним підкреслити, що протягом 2015–2016 рр. економічне становище населення погіршилось у рази. Безробіття, високі тарифи на тепло, електроенергію, зростання цін, неспроможність задовольнити хоча б мінімальні потреби знижують поріг моральності. До цього слід додати знецінення життя, що стало наслідком постійних військових конфліктів. На нашу думку, за таких складних умов профілактичні заходи правоохоронних органів можуть мати лише мінімальний позитивний результат. Натомість рішення місцевої влади щодо допомоги сім'ям, інвалідам, регулювання тарифної й цінової політики тощо зможуть стабілізувати загальну атмосферу в громаді.

Свого часу С.Ф. Денисов підкреслював, що мотивація злочинної поведінки підлітків має «дитячий» характер: із пустування, допитливості, прагнення ствердити себе в очах групи. Приблизно 75% злочинів у цій віковій групі вчинюється у ситуаційно-імпульсивній формі, при цьому мотивація має більшу предметну визначеність (бажання отримати конкретну річ). Самоствердження через насильство – типово підліткова мотивація, вона часто поєднується з особливою жорстокістю. Витоки цієї мотивації полягають у внутрішніх конфліктах особистості, які зумовлені завищеними зазіханнями. Крім того, існує суперечність між дорослістю (насамперед статевою) та перебуванням на утриманні батьків [12]. Погоджуючись з такою думкою, слід відзначити, що зараз спостерігається активний тиск на молодь, яку все частіше втягають у міжнаціональні, національні, релігійні конфлікти, в основі яких лежить ненависть. ЗМІ повсякденно висвітлюють матеріали, де фігурують дії молодих людей з проявами екстремізму, ненависті, агресії, цинізму. Необхідно

пам'ятати, що від того, наскільки сильною буде реакція влади на такі вчинки, залежатиме розвиток демократії в Україні, забезпечення безпеки й правопорядку для кожного регіону. Ми також вважаємо, що у цьому напрямку необхідна тісна співпраця між органами місцевого самоврядування й поліцією. Тим більше, що Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» [13] та «Про Національну поліцію» [14] передбачають таку взаємодію.

Висновки. Підсумовуючи викладене, доцільно зазначити, що моральна занедбаність, руйнування ціннісно-нормативної системи, її духовних, соціальних і матеріальних складових загрожує знищенням тих соціальних перетворень, що вже здобуті державою. Не так давно ми, як і більшість науковців, зазначали, що українська держава увійшла в новий етап розвитку, який безпосередньо пов'язаний із позитивними процесами перетворень в усіх сферах соціальної практики, а одним із головних напрямків діяльності держави у сфері охорони прав, свобод та інтересів громадян стала активна протидія злочинам і запобігання злочинності [15]. Зараз ситуація стає неоднозначною, а у деяких випадках – загрозовою. Не можна стояти осторонь політичних, духовних, соціально-економічних проблем, які стосуються кожного громадянина, але розбалансувати обстановку, що загострюється щоденно, означає втратити ті позитивні надбання, що здобуті державою.

Сучасні реалії такі, що спонукають українське суспільство до активної життєвої позиції: від участі у бойових діях, до відстоювання своїх прав і свобод шляхом участі у мітингах, зібраннях, надання допомоги потерпілим від військових та інших конфліктів. Органи місцевого самоврядування – це частина громади. Протидіяти злочинності вони повинні як окремо чи спільно з правоохоронними органами, так і через будь-які об'єднання громадян, релігійні, благодійні, спортивні, культурно-масові шляхом роз'яснювальної роботи, благодійних акцій, організації різного роду соціальних центрів допомоги, сімейних будинків, надання правової допомоги тощо. Історія розвитку людства показує, що чим більш ефективними й раціональними будуть запобіжні заходи, тим скоріше вони зможуть стати позитивним двигуном і забезпечити безпеку суспільства. Таким чином, у сучасному суспільстві може бути створена можливість не тільки призупинити злочинність, а й забезпечити стабільність його ціннісно-нормативної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Read Donald Trump's Full Inauguration Speech – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://time.com/4640707/donald-trump-inauguration-speech-transcript/>.

2. Конституція України [Текст] : прийнята на п'ятій сес. Верхов. Ради України 28 червня 1996 року // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

3. *Hopt K.J., Steffek F.* Mediation. Rechtstatsachen, Rechtsvergleich, Regelungen. – Tbingen: Mohr Siebeck, 2008. – P. 483–566.

4. *Lotke Eric.* The Prison-Industrial Complex. Multinational Monitor. November, – 1996. – P. 18–21.

5. *Reiman G.* Rich Get Richer and The Poor Get in Prison. – N.-Y., 1979. – P. VII. – P. 22–27.

6. *Christie N.* Conflicts as Property. – Br.j. Crim., 1977. – P. 1–19.
7. *Бердяев Н.А.* Самопознание: Сочинения / Н.А. Бердяев. – Москва : ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс; Харьков : Изд-во Фолио, 1999. – 624 с.
8. *Лях В.В.* Людина в системі соціорациональних структур: проблема екзистенціального вибору // Проблеми філософії: Історія філософії і культура. Вип. 92. – Київ, 1992. – С. 55–58.
9. *Лях В.В.* Перевизначення ідентичності в контексті глобалізаційних процесів // Філософська антропологія та сучасність (пам'яті В.Г. Табачковського): Філософсько-антропологічні студії, 2008. – Київ : Стило, 2008. – С. 92–108.
10. *Яницкий М.С.* Ценностные ориентации личности как динамическая система. – Кемерово, 2000. – 204 с.
11. *Шеремет О.С.* Роль органів місцевого самоврядування у формуванні загальних ціннісних орієнтацій місцевої громади // Держава та регіони. Серія: Право. – 2015. – № 3 (49). – С. 42–47.
12. *Денисов С.Ф.* Сім'я як визначальний фактор у профілактиці молодіжної злочинності в Україні // Часопис Київ. ун-ту права. – 2010. – № 1. – С. 217–222.
13. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (Редакція від 08.10.2016) // Відомості Верховної Ради України. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97>.
14. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
15. *Шеремет О.С.* Зміст основних функцій органів місцевого самоврядування як суб'єкта запобігання злочинам // Держава та регіони. Серія: Право. – 2014. – № 3 (45). – С. 102–106.

REFERENCES

1. Read Donald Trump's Full Inauguration Speech – 2017. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://time.com/4640707/donald-trump-inauguration-speech-transcript/>.
2. Konstytutsiia Ukrainy [Tekst] : pryiniata na piatii ses. Verkhov. Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 roku // Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy. – 1996. – № 30. – St. 141.
3. *Hopt K.J., Steffek F.* Mediation. Rechtstatsachen, Rechtsvergleich, Regelungen. – Tbingen: Mohr Siebeck, 2008. – P. 483–566.
4. *Lotke Eric.* The Prison-Industrial Complex. Multinational Monitor. November, – 1996. – P. 18–21.
5. *Reiman G.* Rich Get Richer and The Poor Get in Prison. – N.-Y., 1979. – P. VII. – P. 22–27.
6. *Christie N.* Conflicts as Property. – Br.j. Crim., 1977. – P. 1–19.
7. *Berdjaev N.A.* Samopoznanie: Sochinenija / N.A. Berdjaev. – Moskva : ЗАО Изд-во Эксмо-Пресс; Хар'ков: Изд-во Фолио, 1999. – 624 с.
8. *Liakh V.V.* Liudyna v systemi sotsioratsionalnykh struktur: problema ekzys-tentsialnoho vyboru // Problemy filosofii: Istoriiia filosofii i kultura. Vyp. 92. – Kyiv, 1992. – S. 55–58.
9. *Liakh V.V.* Perevyznachennia identychnosti v konteksti hlobalizatsiinykh protsesiv // Filosofska antropohiia ta suchasnist (pamiati V. H. Tabachkovskoho): Filosofsko-antropohichni studii, 2008. – Kyiv : Stylos, 2008. – S. 92–108.
10. *Janickij M.S.* Cennostnye orientacii lichnosti kak dinamicheskaja sistema. – Kemerovo, 2000. – 204 s.

11. *Sheremet O.S.* Rol orhaniv mistsevoho samovriaduvannia u formuvanni zahalnykh tsinnisnykh orientatsii mistsevoi hromady // Derzhava ta rehiony. Serii: Pravo. – 2015. – № 3 (49). – S. 42–47.

12. *Denysov S.F.* Simia yak vyznachalni faktor u profilaktytsi molodizhnoi zlochynnosti v Ukraini // Chasopys Kyiv. un-tu prava. – 2010. – № 1. – S. 217–222.

13. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97-VR (Redaktsiia vid 08.10.2016) // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2016 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

14. Pro Natsionalnu politsiu : Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 № 580-VIII // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2015 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

15. *Sheremet O.S.* Zmist osnovnykh funktsii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia yak subiekta zapobihannia zlochynam // Derzhava ta rehiony. Serii: Pravo. – 2014. – № 3 (45). – S. 102–106.

Шеремет О.С. Формування соціальних цінностей як завдання органів місцевого самоврядування у протидії злочинності

У статті показано значимість моральних принципів, ідеалів і установок для сучасної молоді. Зазначено, що нормативна система стабільного суспільства регулює соціальну поведінку молоді, формує ціннісні орієнтації, установки, життєві цілі, дає змогу планувати своє майбутнє. Особливу увагу приділено впливу загальної атмосфери, що склалася в суспільстві, на формування молодого покоління. Розглянуто соціальні конфлікти загального плану, які можуть бути джерелом злочинів (наприклад, соціальна несправедливість і нерівність). Звернено особливу увагу на національні та релігійні конфлікти, показано зв'язок соціальних конфліктів зі злочинністю, розкрито основні шляхи пошуку молоддю своєї моделі поведінки.

Ключові слова: громада, органи місцевого самоврядування, запобігання злочинам, правоохоронні органи, соціальні цінності, соціальні конфлікти.

Шеремет О.С. Формирование социальных ценностей как задача органов местного самоуправления в противодействии преступности

В статье показана значимость нравственных принципов, идеалов и установок для современной молодежи. Подчеркнуто, что нормативная система стабильного общества регулирует социальное поведение молодежи, формирует ценностные ориентации, установки, жизненные цели, дает возможность планировать свое будущее. Особое внимание уделено влиянию общей атмосферы, сложившейся в обществе, на формирование молодого поколения. Рассмотрены социальные конфликты общего плана, которые могут быть источником преступлений (например, социальная несправедливость и неравенство). Обращено особое внимание на национальные и религиозные конфликты, показана связь социальных конфликтов с преступностью, раскрыты основные пути поиска молодежью своей модели поведения.

Ключевые слова: община, органы местного самоуправления, предупреждение преступности, правоохранительные органы, социальные ценности, социальные конфликты.

Sheremet O.S. Formation of Social Values as the Task of Local Authorities in Combating Crime

In this article, the criteria and methods of evaluation of social values in the modern world are shown. The Constitution of Ukraine in the article 5 states that the bearer of

sovereignty and the only source of power in Ukraine is the people. It provides power directly and through bodies of state and local governments. Democracy – is the essence of every democratic state. It is no coincidence most developed democracies are increasingly emphasizing the need to bring society to address the important issues of state life – political, economic, and social. Thus, we note the urgency of the issue of local government activities in all areas and their key role in public life. It is known that a person's identity is born, and it becomes. Human Socialization occurs through natural inclinations under the dominant influence of factors such as socio-economic conditions, cultural environment, family, school, peers, and informal groups, etc. Socialization, personality development is a “multi-faceted process of humanization of a man”, active personality to adapt to the existing social conditions and the implementation of the resulting social experience through communication, behavior, activity. Outside of society and social relations a person cannot exist. Thus, the main function (purpose) of socialization is to ensure the proper functioning of the individual in society. The socialization of the individual is a prerequisite for individual adaptation in a society, in particular, micro group, immediate social environment.

Keywords: *Community; Local Authorities; Crime Prevention; Law Enforcement Agencies; Social Values; Social Conflicts*

Стаття надійшла до редакції 08.12.2016.